

Akwụkwọ Daniel - Nọmba Ise

Afọ Iri Asaa

Jeff Pippenger

2023-11-29

Jehoyakim bụ onye mbụ n'ime ndị eze atọ ikpeazụ nke Juda, ma mgbe ndị Babilon meriri ya, afọ iri asaa nke ịbụ ohu maka alaeze ndịda ahụ malitere. Afọ iri asaa ahụ na-akwọwa oge Babilon, alaeze mbụ nke amụma Akwụkwọ Nsọ, ga-achị. N'Isi nke iri abụọ na atọ nke Aịsaja, a ga-echefu nwanyị akwuna nke Taja ruo afọ iri asaa nke ihe nnọchianya, bụ ndị a kọwara n'amụma dika ubochi nke otu eze. N'amụma Akwụkwọ Nsọ, eze bụ alaeze, ma ubochi nke naanị alaeze nke amụma Akwụkwọ Nsọ nke ruru afọ iri asaa bụ Babilon.

N'oge akukọ ihe mere eme ahụ, a ga-echefu akwuna nke Taja, onye na-anochi anya papacy. Ná ngwucha afọ iri asaa ahụ nke ihe nnọchianya, a ga-echeta ya, o ga-apukwa gaa kwa iko ya na alaeze niile nke ụwa. Iko nke mmụọ bụ mmekọrịta na-akwadoghị iwu nke njikọta chọchị na ochi. Ná ngwucha afọ iri asaa ahụ nke ihe nnọchianya, papacy ga-abanye n'ime mmekọrịta ya na Mba Ndị Dị n'Otu, nke e ji ndị eze niile ahụ akwuna nke Taja na-akwa iko na ha ná ngwucha afọ iri asaa ahụ nke ihe nnọchianya na-anochi anya. Alaeze nke na-achị n'oge afọ iri asaa ahụ nke ihe nnọchianya bụ United States, anụ ohia nke ụwa nwere mpi abụọ.

Isi nke mbụ ruo nke ise nke Daniel na-akwọputa akukọ ihe mere eme nke afọ iri asaa nke Babilon, ya mere isi ndị ahụ na-anochi anya akukọ ihe mere eme nke mpi abụọ nke anụ ohia nke ụwa. Isi nke anọ na nke ise na-egosi eze mbụ na eze ikpeazụ nke Babilon, ma onụ, isi abụọ ahụ na-egosi akukọ ihe mere eme nke anụ ohia nke ụwa na mpi ya abụọ. Ikpe nke mpi abụọ ahụ, na nke anụ ohia nke ụwa n'onwe ya, ka a na-anochi anya ya site n'ikpe e kpeere eze mbụ na eze ikpeazụ. Ikpe Nebukadneza bụ ichupu ya n'ihị "oge asaa," mgbe o biri dika anụ ohia n'ohia ruo ubochi puku abụọ narị ise na iri abụọ, na-eri ahijia ma na-anata igirigi. Ikpe Belshaza bụ ihe e dere n'elu mgbidi, ma a tonyere ya na nomba puku abụọ narị ise na iri abụọ, si otu a na-egosi na ikpe nke anụ ohia nke ụwa na mpi ya abụọ ka a na-anochi anya ya site n'"oge asaa" nke Levitikos iri abụọ na isii. Nke a dabere n'igba ama nke eze abụọ, ma ndị àmà abụọ ahụ na-anochi anya nke mbụ na nke ikpeazụ.

"Ugboro asaa" bụ nkume isụ ngongọ nye Adventizim, ya mere a pughi imata ya, n'agbanyeghi na o di ebe ahụ n'uzo doro anya—nye ndi chorọ ihu. O bu akara nke ikpe nke mba ahụ (Babilon) nke chirị afọ iri asaa, o bukwa akara nke ikpe nke alaeze nke na-achị afọ iri asaa nke amụma. Mgbe William Miller gosiputara nghota ya banyere "ugboro asaa" nke Levitikos iri abụọ na isii, o jiri ubochi puku abụọ na narị ise na iri abụọ nke Nebukadneza biri dika anụ ohia na Daniel isi nke anọ dika otu n'ime ndi àmà amụma iji kwado "ugboro asaa" nke Levitikos iri abụọ na isii. "Ugboro asaa" bụ ma nkume ntọala ma nkume isi ulo n'isi Zecharaya nke anọ. Jizos, Nwanyị White, Aịsaja na Pita kowara ya dika nkume ahụ nke ghorọ isi nkuku. O bu ozizi okpueze nke amụma Akwukwo Nsọ, n'agbanyeghi na o foro nke nta ka ndi na-ekwuputa na ha bu ndi ozi nke mmuo ozi nke ato ghara ihu ya.

Ka anyị na-amalite ịtule isi nke mbụ ruo nke isii nke akwụkwọ Daniel, ọ dị mkpa ighọta na e mere ka a mara “oge asaa” ahụ site ná mmalite kpomkwem. Mgbe Babilon meriri Jehoiakim, ndorọ-n’agha nke afọ iri asaa ahụ malitere. Akwụkwọ Ihe E Mere na-akọwa ihe mere e ji dọba ha n’agha afọ iri asaa.

Zedekaija dị afọ iri abuo na otu mgbe ọ malitere ichi, ọ chiri kwa afọ iri na otu na Jerusalem. O mere ihe o joo n’anya Onyenwe anyi Chineke ya, ọ wedakwaghi onwe ya n’ihu Jeremiah onye amuma, onye si n’onu Onyenwe anyi kwuo okwu. O nyekwara eze Nebukadneza inupu isi, onye mere ka o nuo iyi site n’aha Chineke; ma o mere ka olu ya sie ike, meekwa ka obi ya sie ike ka o wee ghara ichigharikwuru Onyenwe anyi, Chineke nke Izrel. Ozokwa, ndi isi nile nke ndi nchujà na ndi mmadu mehiera nke ukwu, n’iso ihe aru nile nke ndi mba ozo; ha meruokwa ulo Onyenwe anyi, nke O dokwara nsọ na Jerusalem. Onyenwe anyi, Chineke nke nna nna ha, zitere ha ozi site n’aka ndi ozi Ya, na-ebili n’isi ututu ma na-eziga ha; n’ihi na O nwere omiko n’ebe ndi Ya no, nakwa n’ebe obibi Ya no. Ma ha kporo ndi ozi Chineke ochi, lelja okwu Ya anya, mekwaa ndi amuma Ya ihe o joo, ruo mgbe iwe Onyenwe anyi biliri megide ndi Ya, ruo mgbe ogwugwo adikwaghi. N’ihi ya, O mere ka eze ndi Kaldia bjakwasị ha, onye ji mma agha gbuo umu okorobia ha n’ulo ebe nsọ ha; o nwekwara omiko n’ebe nwa okorobia ma ọ bu nwa agboghọ no, ma ọ bu n’ebe agadi nwoke no, ma ọ bu onye ehulatawo n’ihi nká: O nyefere ha niile n’aka ya. Ngwongwo nile nke ulo Chineke, ndi ukwu na ndi nta, na akụ nile nke ulo Onyenwe anyi, na akụ nke eze na nke ndi isi ya; ihe ndi a nile ka ọ kpogara na Babilon. Ha kporo ulo Chineke oku, kwatukwa mgbidi Jerusalem, werekwa oku kpo ulo eze ya nile oku, bibiekwa ngwongwo ya nile mara mma. Ndi foduru ndu n’aka mma agha ka o doro n’agha gaa Babilon; ebe ha ghoro ndi ohu nye ya na umu ya ruo n’oge ochichi alaeze Peasia: ka e wee mezuo okwu Onyenwe anyi site n’onu Jeremiah, ruo mgbe ala ahụ nwetara izu ike sabbath ya nile: n’ihi na ogologo oge niile ọ togboro n’efu ka ọ debere sabbath, iji mezuo afọ iri asaa. Ugbu a n’afọ mbu nke Sairos eze Peasia, ka okwu Onyenwe anyi nke e kwuru site n’onu Jeremiah wee mezuo, Onyenwe anyi kpaliri mmuo Sairos eze Peasia, nke mere na o mere mkpasa n’alaeze ya nile, deekwa ya n’akwukwo, si, Otú a ka Sairos eze Peasia kwuru, Alaeze niile nke uwa ka Onyenwe anyi Chineke nke eluigwe enyewo m; O nyekwala m iwu ka m wuruoro Ya ulo na Jerusalem, nke di na Juda. Onye no n’etiti unu niile nke ndi Ya? Ka Onyenwe anyi Chineke ya noronyere ya, ka ọ rigokwa. 2 Ihe Emere Eme 36:11–23.

Afọ iri asaa ahụ nke idi n’ohu bu iji mezuo okwu Jeremaja, “ruo mgbe ala ahụ nwetara izu-ike Sabat ya; n’ihi na ogologo oge niile ọ togboro n’efu, ọ noidere na-edebe Sabat.” E nwere naani otu ebe ozo n’Okwu Chineke, ma e wezuga amaokwu ahụ di na Ihe E Mere nke anyi na-ezo aka na ya, nke na-ekwu banyere ala ahụ “inweta” izu-ike Sabat ya. Ebe ahụ di n’isi nke iri abuo na ise na nke iri abuo na isii nke Levitikos. Isi nke iri abuo na ise na-enye ntuziaka banyere otu a ga-esi kwe ka ala ahụ nwetara izu-ike Sabat ya, isi nke iri abuo na isii akowaputakwa obubu onu nke “ugboro asaa” ma ọ buru na e soghi ntuziaka ogbugba ndu ahụ.

Akara Jehoiakim bu akara mmalite nke ndoro n’agha ahụ, nke bu otu akuku n’ime ihe Daniel kporo “onbubu onu” na “iyi” nke Mosis n’isi nke itoolu. Daniel ghotara onbubu onu nke “ugboro asaa” ahụ, n’ihi na ọ na-agba ama n’isi nke itoolu na ọ bu site n’imu amuma afọ iri asaa nke Jeremiah ka o ji ghotá onuogu afọ ndi ndi Chineke ga-anọ n’ibu ohu na Babilon.

N'afọ mbụ nke ọchịchị ya, mụ onwe m, Daniel, ghotara site n'akwukwo di iche iche onu ogugu afọ ahụ, nke okwu Onyenwe anyi biara n'aka Jeremaya onye amuma gbasara ya, na O ga-emezu afọ iri asaa n'ime mbibi nile nke Jerusalem. Daniel 9:2.

Daniel ghotara afọ iri asaa ahụ “site n'akwukwo ndi ahụ,” o bughị naani akwukwo Jeremaja. Akwukwo ozo o ghotara bu ihe Mozis dere, n'ihia na n'ekpere ya o kporo “onbu onu” nke afọ iri asaa nke ibu ohu “iyi” nke Mozis. Okwu ahụ di na Daniel isi nke itoolu, nke a sughariri dika “iyi,” bu otu okwu ahụ a sughariri dika “ugboro asaa” na Levitikos iri abuo na isii. Ndotu n'agha nke Juda na Babilon ruo afọ iri asaa bu mmezu nke onbu onu nke “ugboro asaa,” n'agbanyeghi ihe okà mmuta okpukpe o bua nke oge a puru iru uka. O doro anya dika ihè ehie, ma naani ma o buru na i kwe ka ihu ya.

Jehova we gwara Mozis n'Ugwu Sainai, si, Gwa umu Izrel, si ha, Mgbe unu batara n'ala ahụ nke M na-enye unu, mgbe ahụ ka ala ahụ debe izu-ike nye Jehova. Afọ isii ka i ga-agma mkpuru n'ubi gi, afọ isii ka i ga-akpucha osisi vain gi, chikota mkpuru ya; ma n'afọ nke asaa ka izu-ike zuru ezuru ga-abu nke ala ahụ, izu-ike nye Jehova: i gaghị agha mkpuru n'ubi gi, i gaghị akpuchakwa osisi vain gi. Ihe toro n'onwe ya n'oge owuwe ihe ubi gi ka i gaghị aghoro, i gaghị achikotakwa mkpuru vain nke osisi vain gi a na-akpuchaghị: n'ihia na o bu afọ izu-ike nye ala ahụ. Izu-ike nke ala ahụ ga-abu nri nye unu; nye gi, na nye ohu gi nwoke, na nye odibo gi nwanyi, na nye onye oru ugwo gi, na nye obia gi nke bi n'etiti gi, nakwa nye anu ulo gi, na nye anu ohia nke di n'ala gi, ihe niile o muru ga-abu nri. I ga-agukwara onwe gi izu-ike afọ asaa, ugboro asaa nke afọ asaa; oge nke izu-ike afọ asaa ahụ ga-aburu gi afọ iri anọ na itoolu. Mgbe ahụ ka i ga-eme ka opi Jubili tuo uda n'ubochi nke iri nke onwa nke asaa; n'ubochi mkpuchi mmehie ka unu ga-eme ka opi ahụ tuo uda n'ala unu niile. Levitikos 25:1-9.

O di mkpa ihu na n'iwu banyere ikwe ka ala zuru ike, usoro asaa nke afọ isii a na-arụ oru n'ala na otu afọ a na-ahapu ala ka o zuru ike na-aga n'ihu ruo n'afọ nke iri anọ na itoolu, mgbe a ga-enwe jubili nke na-egosi mmezu nke usoro asaa nke afọ asaa. Isi ihe di mkpa a ga-ahu bu na ifu opi jubili ahụ ga-eme n'Ubochi Mkpuchi Mmehie, si otu a na-egosi na mgbe Ubochi Mkpuchi Mmehie nke ihe nnochianya ya malitere na Oktoba 22, 1844, a ga-afu opi jubili ahụ nke na-anochi anya okirikiri nke “oge asaa” n'oge ahụ. “Oge asaa” ahụ nke malitere mgbe e bugara Manase n'agha jee Babilon na 677 BC, nochiri anya afọ puku abuo na nari ise na iri abuo nke kwusiri n'Ubochi Mkpuchi Mmehie nke ihe nnochianya ya. Njiko ahụ ga-apu naani n'anya ndi na-achoghi ihu. Okirikiri nke “oge asaa” ahụ jikoro ya na afọ puku abuo na nari ato.

O dikwa mkpa ihu na n'ime ntuziaka ogbugba-ndu nke amaokwu itoolu mbu nke Levitikos iri abuo na ise ka e nwere ihe atu kasi omimi nke ukuru ubochi-n'ihia-afọ n'Okwu Chineke. Nri efere nke akuko ifo ndi oka mmuta okpukpe na-atupu iji mee ka igwe aturu ahụ noro n'inubiga mmanya Babilon okè, bu na ikpe nke “oge asaa” n'isi nke iri abuo na isii bu nghota na-ezighi ezi banyere ihe okwu Hibru ahụ a sughariri dika “oge asaa” putara. Arumuka ahụ abughi eziokwu. Ihe okwu Hibru ahụ putara n'ezie na-eburu n'ime nkowa ya n'uju, nkwado ziri ezi maka itinye ya n'oru n'uzo onugugu, ma arumuka ha nwere nkwaru, nke ha ji isi echiche a na-eduhie eduhie nke ha wulitere n'elu nkwaputa onwe ha na ha bu ndi okachamara n'usoro asusu Hibru akwado, bu naani arumuka nke nduhie.

A na-amata ikpe ahụ e gosiputara dị ka “oge asaa” n’isi nke iri abụọ na isii site n’oḍinaya nke akụkụ Akwụkwọ Nsọ ahụ, ọ bughị site n’aka ụfọdụ ndị ọkà mmụta okpukpe nke oge a na-agbago asụsụ Hibru. William Miller wuru nkwebi-okwu ya n’enweghị ntụaka ọ bụla nye asụsụ Hibru, mmụọ nsọ wee kwado nghọta ya dika nke ziri ezi. Ndị mmụọ ozi duziri nghọta ya dabere n’oḍinaya isi ahụ ebe ikpe nke “oge asaa” ahụ dị, ọ bughị dabere n’asụsụ Hibru.

Ọnọdụ nke isi nke iri abụọ na ise bụ ebe e si akọwapụta ntuziaka nke ọgbụgba ndụ ahụ, isi nke iri abụọ na isii wee nye ngozi e kwere ná nkwa maka idebe ntuziaka ndị ahụ nke ọgbụgba ndụ ahụ, ma emesịa kowaa ihe Daniel kpọrọ “onbu onu nke Moses” n’ihi nnupuisi megide ntuziaka ndị ahụ.

Ọnọdụ nke a bụ isiokwu gbasara ụkpụrụ nke otu ụbọchị maka otu afọ n’amụma Akwụkwọ Nsọ. Amaokwu ndị mbụ ahụ nke Levitikos iri abụọ na ise na-egosi na n’amụma Akwụkwọ Nsọ, otu ụbọchị na-anọchi anya otu afọ. N’akwụkwọ Ọpụpụ, Mosis na-akọwa nke oma mmekọrịta dị n’etiti izu ike sabbath nke ụbọchị nke asaa maka mmadụ na anụmanụ, na izu ike sabbath nke afọ nke asaa maka ala ahụ.

Afọ isii ka ị ga-akọ ala gi ma chikọta mkpuru ya; ma n’afọ nke asaa ị ga-ahapụ ya ka o zuo ike ma nọrọ juu, ka ndị ogbenye nke ndị gi wee rie; ma ihe ha hapuru, anụ ọhịa nke ubi ga-eri. Otu a kwa ka ị ga-eme n’ubi vain gi na n’ubi oliv gi. Ụbọchị isii ka ị ga-arụ ọrụ gi, ma n’ụbọchị nke asaa ị ga-ezu ike; ka ehi gi na inyinya ibu gi wee zuo ike, ka nwa nke odibo nwanyị gi na onye ọbịa wee nweta ume ọhuru. Ọpụpụ 23:10–12.

N’ime amaokwu atọ ahụ, a pụrụ imata na otu ụbọchị izuike nye mmadụ na anụ ọhịa na ibe ha hà otu afọ izuike nye ala ahụ. N’akwụkwọ Levitikos isi nke iri abụọ na ise, n’amaokwu ise mbụ, anyị na-ahụ otu usoro asụsụ ahụ kpomkwem dị ka nke iwu ụbọchị izuike ahụ dị n’Ọpụpụ isi nke iri abụọ, amaokwu nke asatọ ruo nke iri na otu.

Onyenwe anyị wee gwa Mozis okwu n’ugwu Sainai, si, Gwa umu Izrel okwu, sika ha, Mgbe unu batara n’ala ahụ nke m na-enye unu, mgbe ahụ ka ala ahụ ga-edebe sabbat nye Onyenwe anyị. Afọ isii ka ị ga-agma ubi gi mkpuru, afọ isii ka ị ga-akwacha vain gi, ma chikọta mkpuru ya; ma n’afọ nke asaa, ka e nwee sabbat nke izuike nye ala ahụ, sabbat nye Onyenwe anyị: ị gaghị agha ubi gi mkpuru, ị gaghị akwacha vain gi. Ihe ahụ nke na-eto n’onwe ya site n’ihe owuwe ubi gi, ị gaghị ewe ya; ị gaghikwa achikọta mkpuru vain nke osisi vain gi a na-akwachaghị: n’ihi na ọ bụ afọ izuike nye ala ahụ. Levitikos 25:1–5.

Chetanụ ụbọchị izu-ike nsọ, ido ya nsọ. Ụbọchị isii ka ị ga-arụ ọrụ, mezuokwa ọrụ gi niile: ma ụbọchị nke asaa bụ izu-ike nke Onyenwe anyị Chineke gi: n’ime ya ị gaghị arụ ọrụ ọbụla, gi onwe gi, ma ọ bụ nwa gi nwoke, ma ọ bụ nwa gi nwanyị, nwoke na-ejere gi ozi, ma ọ bụ nwanyị na-ejere gi ozi, ma ọ bụ anụ ụlọ gi, ma ọ bụ ọbịa gi nke nọ n’ime onụ ụzọ ámá gi: n’ihi na n’ime ụbọchị isii Onyenwe anyị kere eluigwe na ụwa, oké osimiri, na ihe niile dị n’ime ha, wee zuo ike n’ụbọchị nke asaa: ya mere Onyenwe anyị goziri ụbọchị izu-ike ahụ, wee doo ya nsọ. Ọpụpụ 20:8–11.

N’otu ha, iwu sabbath abụọ ahụ na-akọwa gburugburu nke Levitikos iri abụọ na ise na iri abụọ na isii. Mgbe e jikọtara ha onụ, ahiri n’elu ahiri, ha na-agba àmà na “ụbọchị isii ka ị ga-arụ ọrụ, mekwaa ọrụ gi niile,” nakwa na “afọ isii ka ị ga-akụ ubi gi, afọ isii ka ị ga-egbutu vain gi, ma

chikọta mkpuru ya.” “Ma ubochi nke asaa bu sabbath nke Onyenwe anyi Chineke gi,” nakwa na “afọ nke asaa ga-abu sabbath izuike nye ala ahụ, sabbath nye Onyenwe anyi”.

Okwu abuo ahụ a sughariri dika “nke asaa,” n’ime nke o bula n’ime iwu izu-ike ahụ, ma o bu izu-ike maka mmadu ma o bu izu-ike maka ala, bu otu okwu Hibru ahụ nke a sughariri dika “ugboro asaa” n’isi nke iri abuo na isii nke Levitikos. Ihe gbara isi nke iri abuo na ise na nke iri abuo na isii nke Levitikos gburugburu ka e debere n’okpuru iwu amuma ahụ na otu ubochi na-anochi anya otu afọ n’amuma Baijul. Otu ihe ahụ dikwa mkpa bu iwu amuma nke mkpotu mbu.

Ihe mbu e kwuru n’ime isiakwukwo abuo ndi a bu ukpuru ubochi otu maka afọ otu. Gabriel na ndi mmuo ozi ndi ozọ duuru William Miller ka o mata “oge asaa” nke Levitikos dika ihe nnochianya nke puku afọ abuo na nari afọ ise na iri abuo, ma nke a kwekorọ kpamkpam na gburugburu okwu nke isiakwukwo ndi ahụ, nke bu ukpuru ubochi otu maka afọ otu a korọ n’amaokwu ise mbu nke isiakwukwo nke iri abuo na ise.

Mgbe onye dere Ihe Emere n’Oge gara aga kowara ihe kpatara e ji kwe ka Babilon dorọ alaeze ndida, bu Juda, n’agha ndota, o kwuru na o bu ka ala ahụ nwee onu izu ike sabbat ya. Nani ebe ozo n’Okwu Chineke ebe a kowara na ala ahụ na-enwe izu ike di n’isi nke iri abuo na ise na nke iri abuo na isii nke Levitikos. Afọ iri asaa ahụ Babilon jiri chia dika alaeze mbu nke amuma Akwukwo Nso, o bughị naani na o na-egosi afọ ihe nnochianya nke anu ohia nke uwa ga-achi dika alaeze nke isii nke amuma Akwukwo Nso, kama afọ iri asaa ahụ bukwa ntuka kpomkwem banyere “oge asaa” nke onu Moses.

Mgbe anyi malitere imu amuma ndi a na-anochi anya n’isiakwukwo isii mbu nke Daniel, o di oke mkpa imata na obubu onu nke “oge asaa,” nakwa ngozi nke “oge asaa,” bu ihe mejuputara nke isiakwukwo o bula n’ime ndi ahụ.

O dikwa mkpa icheta na a na-akara okirikiri nke izu asaa nke afọ asaa site n’ifu opi nke jubili n’ubochi nke iri nke onwa nke asaa, nke bu Ubochi Mkpuchi Mmehie. Eziokwu a na-ejikota “oge asaa” ahụ na ubochi puku abuo na nari ato nke Daniel isi nke asato, amaokwu nke iri na ano. O dikwa mkpa icheta na afọ amuma bu ubochi nari ato na iri isii, ma o buru na i kpokota ubochi nari ato na iri isii ugboro ugboro, maka “oge asaa,” o na-abu ubochi puku abuo na nari ise na iri abuo.

Mgbe Daniel ghotara site n’akwukwo onu ogugu afọ ndi Jeremaja kowara, o bidoro ekpere nke na-ekwuputa akuku o bula nke nzaghachi ncheghari a kowara di ka ihe di mkpa, ma o buru na ndi nke Chineke ebilitewo n’ezie n’ighota na ha bu ndi a dotara n’agha n’ala onye iro. N’ogwugwu ekpere Daniel nke Levitikos iri abuo na isii, Gebriel putara inye Daniel nghota banyere ohuu ahụ nke o “nuru,” bu ohuu nke ubochi puku abuo na nari ato. Gebriel malitere site n’igwa Daniel na izu iri asaa ka e “kpebiri” nye ndi Daniel.

Izu iri asaa ka e kpebiri n’isi ndi gi na n’isi obodo nsọ gi, iji mecha n’ehie ahụ, na ime ka mmehie kwusi, na ime ka e nwee mkpuchi mmehie, na iweta ezi omume ebighi ebi, na ikpochie ohuu na amuma, na ite Onye Nso Kachasi Nso mmanu. Daniel 9:24.

Okwu a sughariri dika “ekpebiri” n’amaokwu ahụ putara “ebipuru”, ya mere o putara na a ga-ebipu izu iri asaa n’ime ubochi puku abuo na nari ato ahụ. Malite n’iwu nke ato n’afọ 457 T.K., ndi Daniel ga-enwe izu amuma iri asaa dika oge nnwale ha. Izu amuma iri asaa ha otu nari afọ anọ na iri itoolu. Afọ nari anọ na iri itoolu mgbe iwu nke ato ahụ gasiri, Izrel oge ochie ga-atukwa Stivin nkume n’afọ 34, a ga-agbakwa ha alukwaghim kpamkpam n’ihu Chineke.

Ndota ahụ nke buru uzọ tupu iwu ato ahụ, nke na-akowaputa ebe mmalite nke afọ nari anọ na iri itoolu ahụ nke oge nnwale, bu afọ iri asaa. Afọ iri asaa ahụ bu ka e wee hapu ala ahụ ka o nu uto izu ike sabbath ndi ahụ Izrel oge ochie emezughị. Afọ iri asaa nke izu ike sabbath nye ala ahụ bjara n’ihi afọ nari anọ na iri itoolu nke nnupuisi megide iyi Mose (maobu izu iri asaa nke afọ).

Afọ nari anọ na iri itoolu nke nnupuisi megide ogbugba-ndu nke Livitikos iri abuo na ise, butere afọ iri asaa nke ndota n’agha ka ala wee nwee ike inu uto izu ike ya. Afọ iri asaa ahụ nke ndota n’agha dugara n’iwu ato, nke kara akara afọ nari anọ na iri itoolu ozọ nke oge nnwale nye Izrel oge ochie. Ya mere anyi na-ahụ oge nnwale abuo, nke o bu la bu afọ nari anọ na iri itoolu. Iwu ato ahụ na-anochi anya ozi ndi mmuo ozi ato, nke nke mbu n’ime ha bjarutere n’afọ 1798, na njedebe nke iwe mbu ahụ nke “oge asaa” megide alaeze ugwu. Mmuo ozi nke ato bjarutere afọ puku abuo na nari ato mgbe iwu nke ato gasiri n’ubochi Oktoba 22, 1844, nke bukwa mgbe “njedebe ikpezu nke iwe ahụ” bjarutere.

N’ime afọ iri anọ na isii di n’etiti njedebe nke mbu iwe ahụ na njedebe nke ikpezu iwe ahụ, Jizos togboro ntoala ulo nso Millerite, nkume ntoala ahụ bukwa “oge asaa.” Nkume ahụ ga-abu ma nkume ntoala ahụ (ma o bughị ya, nkume isu ngongo) nye Adventism na mbido, ma burukwa ma nkume isi na nkume mmechi (ma o bughị ya, nkume ili) nye Adventism na njedebe. Iwu ato ahụ nke na-anochi anya mbata ozi ndi mmuo ozi ato n’akuko ihe mere eme nke 1798 ruo 1844, na-anochikwa anya isi ato mbu nke akwukwo Daniel.

Anyi ga-amalite itule isi nke mbu ruo nke isii n’isiokwu na-esonu.

“Mgbe a ghotakwuuru akwukwo Daniel na Mkpughe nke oma, ndi kwere ekwe ga-enwe ahumihe okpukpe nke ga-adi iche kpamkpam... Otu ihe a ga-aghota n’ezie site n’imu Mkpughe bu nke a—na njiko di n’etiti Chineke na ndi Ya di nso ma burukwa nke doru anya.” The Faith I Live By, 345.